

Motionens nummer 21

Motion till SULF:s kongress 2021

Säkrad kollegialitet vid beredning av förändringsförslag och beslut – även i ärenden som initieras utanför linjen

Sveriges universitet och högskolor drivs idag dels via linjestyrning, och dels via kollegial förankring. Den kollegiala förankringen fungerar oftast väl på institutionsnivå i form av beredande kollegiala organ inför beslut, och på mer central nivå finns ofta olika råd eller styrelser med student- och lärarrepresentanter. De flesta lärosäten har idag också goda rutiner för remisshantering, och det finns arbetsplatsträffar, informationsmöten etc. som möjliggör kollegial granskning inför beslut.

Samtidigt är kollegialiteten idag hotad. I den nyutgivna boken "Ledning och (sned-) styrning i högskolan" av redaktörerna Mats Alvesson och Stefan Sveningsson poängterar författarna att *"Högskolor och universitet har under senare decennier expanderat kraftigt - och med det tilltagande lednings- och styrformer. Dessa former präglas alltmer av en myndighetslogik som riskerar att kollidera med och att tränga undan en god kärnverksamhet, det vill säga bra utbildning och forskning."*

Exempelvis har det nu senast handlat om det av VR (Vetenskapsrådet) initierade datalagringsinitiativet som i praktiken innebär en förändring av praxis – från ett etablerat så kallat "lärarundantag", där den enskilda forskaren äger sitt material, till att respektive lärosäte äger materialet, inklusive insamlat datamaterial. VR tolkar därmed ett nationellt och EU-relaterat uppdrag på ett sätt där konsekvenserna och förändringsförslag inte genomlysts kollegialt eller i relation till olika ämnen eller typer av data.

Vid dessa förändringar som är nationella finns i dagsläget inga tydliga former för kollegial förankring. Respektive lärosäte förväntas anpassa sig till nationella och internationella förändringar och trender, men var i linjestyrningen ska den kollegiala förankringen ske när förslag till förändring kommer utifrån, istället för inifrån respektive lärosäte?

Varje enskild fråga kan vara välgrundad, exempelvis avser initiativet till datalagring att säkra öppen tillgänglighet till forskning, och att bland annat skapa möjligheter att säkerställa att forskningsdata lagras säkert. Poängen är dock inte den enskilda sakfrågan, utan att *dessa förslag till förändring av universitetslärare och forskares praxis förändras utan att föregås av kollegiala förankringsprocesser.* Risken är att frågor som får tyngd under en viss period på grund av nationella eller internationella processer kan tillämpas på ett sätt som över lång sikt blir skadligt, och som inte är befäst i relation till de många olika typer av forskningsdata eller ämnespraxis som existerar, och som en kollegial granskning kunde lyfta. När pendeln sedan slår tillbaka

– som med tillitsdelegationen som följt på en period av ökad styrning – är risken att icke kollegialt förankrade beslut från tidigare perioder hindrar möjligheterna för god forskning och utbildning. En ökad kollegialitet skulle kunna begränsa riskerna som kortsiktiga icke genomlysta trender resulterar i för högskolan, och stödja förbättrat beslutsfattande för bra utbildning och forskning.

Detta behov av en stärkt kollegialitet är något som SULF tidigare har belyst på ett mer generellt plan i förbundsdialogen "Kollegialitet 2.0". I takt med att akademien utvecklas, och där alltmer beslut tas på nationell nivå, måste nya former för kollegial förankring säkerställas för att klara säkrad kollegialitet inför beslut.

SULF/Umeå och SULF/Umeås professorsförening hemställer därför att kongressen beslutar:

- att beslut som innebär en förändring av grundläggande arbetsvillkor för lärare och forskare alltid ska föregås av kollegial beredning och förankring – även i de fall förslaget är externt initierat
- att respektive lärosäte ska utveckla former för hur bred kollegial förankring kan säkerställas i händelse av att föreslagen förändring initieras utanför lärosätet, eller via nationella direktiv
- att lärare och forskare ska vara representerade i alla relevanta beslutsorgan, för att stötta kollegial förankring av frågor som berör grundläggande arbetsvillkor.

För SULF/Umeå
Per Lundgren, Ordförande

För Professorsföreningen i Umeå
Carina Keskitalo, Ordförande